

# J E L E N K Ö R.

81. szám.

Pest szerda october 9dikén.

1833.

Foglalat: Magyarország (hevesi tiszt- és követválasztás, meg szüret ideje. Lőcsei levél. Károlyvárosi és tépei iskolák. Dettvai elégettek nyomorusága. Kir. kam. híradás). Anglia (parliam. bizottság véleménye, a' kiraly, Talleyrand, Loulé, francia filippista 's carlista pártok, Mehemed Ali, konstantinápolyi népszellem, Evans ezredes 's a' t). Franciaország (junusi elestek árváinak évpénz adatik; Bonaparte Laetitia; a' carlisták ismét buzonganak 's ármányoskodnak). Schweiz (a' statustanács körlevelének folytatása 's vége). Portugália (Mignel alkudozni kezd, 's egyéb hírek Lissabonbul sept. 12ikeig, Portobul 14ikeig). Olaszország (kezdőiskolák). Elegy. Gabonaár. Pénzkelet.

## MAGYARORSZÁG.

Eger. Sept. 30ikán olvastatott fel Heves vármegyének Egerben tartatott kis gyűlésén az imént haza érkezett patriarcha-érsek örökös főispánnak ezen megye Rendeihez írott levele, mellyben e' f. oct. 22ik napjára tisztujtó-széket 's annak következtében a' kimentekezett Dobóczky Ignác táblabíró 's országgyűlési követ helyébe más követet választandó gyűlést is rendel. Egerben a' szüret e' f. hón. 7ikén kezdődött, a' szomszéd külső hegyeken pedig még 2ikán. Szőlős környékünk kezdetben sokat ígért, de kis idő alatt több rendbeli viszontagságai, u. m. a' ragya, (résznyire a' jég is) 's a' néhány nap előtt végződött hosszas esőzés okozta rothadás is az áldást tetemesen megcsökkenték 's elronták. M.

Lőcse sept. 29dikén. Az ágost. vallásu superintendens Rozsnyó bányavárosában tartotta kerületi gyűlését f. hón. 26—27 napjain kir. tanácsnok Sturman Márton mint kerületi inspector előlülése alatt; a' superintendens a' szerfeletti vizáradások miatt nem lehet jelen. A' végzések közt a' magyar iskolák virágoztatására tett több czélirányos rendelésen kívül, igen nevezetes az: hogy a' jegyzőkönyvek ezentul két nyelven, diákon t. i. (mint eddig), és magyaron irassanak. Nálunk is a' három hétig szüntelen tartott esőzések miatt nagy áradások voltak 's mind a' három főbb folyamunk (Poprád, Hornáth, és Göllnicz) tetemes károkat okoztanak. Egy hete, hogy az eső megszünt, 's azóta gazdáink szorgalmasan látják az aratás után, mert itt még most is sok élet van lábon, mi alföldi hazánkijai előtt szinte bihetetlennek fog látszani. (A' Jelenkor 76dik számában minap közlött uj-lublai statutióra visszatérőleg, az uj adományos Probstner urak nevei: András az idősbiké, Adolf Mihály pedig az ifjabbiké).

A' zágrábi főiskola-igazgatás jelenti, hogy a' károlyvárosi gymnasiumnál a' magyar nyelv-tanítószékre, mellyel 350 pengő fr. évi fizetés van egybe kötve, Bányi Mihály ur, előbb a' károlyvárosi g. n. egy. püspök titoknoka, majd Révay báró nevelője neveztetett ki.

Tépe (Biharban) sept. 15. Nagyvárad nagyrépost 's kánonok Tagen Nep. János ur, mint a' mult évben ugy az idén is a' tépei ref. mind két iskola nevendékei közül, kik magokat a' kitűzött tanulmányokban szorgalmasb előlépteikkel mások felett kitüntették, mindössze 48at, igen szép ajándékokkal jutalmazott meg. A' tehetősb szülék fiu gyermekei uj énekes könyveket, a' szegényebb sorsuak kalap, posztó öltönyeg, csizma 's más eféle öltözeteket, a' hasonló szorgalmu leánygyermekek pedig diszes nyakendőket nyertenek. Már a' mult évi hasonló jutalom-osztogatás milly sikert vont ez iskolai nevendékek szorgalmában maga után, azt e' mostani próbatételük eléggé bizonyította, hol mindenkinek örömezés tölté keblét el, midőn az apróiskolabeliek idejüket haladó értelmes, bátor, 's kielégítő feleletüket hallhatá. Próbátét végén háromszoros éljen hangzott a' gyöngé ajkakraól gondos buzdítójoknak. M. D.

Dettváról (Zólyom): Sept. 14ike porhalmomba borítá várasunk nevezetesb részét; uj gyász példát adván: milly veszedelmes gyermek kezében a' puska; vajha más kárán tanulnánk mi szerencsésbek! Egy tanuló ifju t. i. galambokat üldözvén épen akkor lőtt rájuk, midőn egy szalmafedélre szálltak, e' lövésre a' házfedél azonnal fellobbant, 's az igy támadt tűz lángjai olly villám sebességgel harapództak el, hogy  $\frac{1}{2}$  óra alatt 180 faházat, ugyanannyi istállót, pajtát 's egyéb gazdasági épületet emésztettek föl, 's igy annyit esztendei veritékes szorgalom gyü-

mölsét néhány percz alatt pernyévé változtatták! A' szerencsétlen lakosok, kik egyedül földmivelésből élnek, életüket is alig menthetvén meg (4 gyermek lón e' dühös veszély áldozatja) minden vagyonuktól megfosztattak. Helyök hová fejüket lehajtsák, eledelök mivel éhségöket csilapítsák, öltözetjük, mellyel a' közelgető tél viszontagságinak ellenálljanak, nincs! a' tövig leégett házak, még ki nem csépeelt gabona, kész pénzen vetésre vásárlott mag, gazdasági eszközök, ruha, kender, len, sőt kész pénzük gyászos hamvait keserves könyeikkel áztatják. De leginkább neveli ez iszonyu csapásból eredt fájdalomukat a' jövendőtül rettegés: t. i. mit vessenek, miből éljenek a' mindentől megfosztottak? ha felebaráti adakozás nem segít rajtok, sanyaruságik terhei alatt kétségbe kell esniök! Lakostársaitól, kik ez uttal a' veszélytől menten maradtak, vizgasztalást nem igen reménylhetnek, mert ezek is hasonló szerencsétlenségen csak nem régiben estek keresztül, t. i. 1821ben 30, 1822ben 42, 1824ben 60, 1828ban 7, összesen 139, vagy is mind azon házak, mellyek most megoltalmaztattak, sőt némelleyek ezek közül három izben is elégték már ezelőtt, 's némelley lakosok minden szükségesben fogyatkozás miatt telkeiket végképen elhagyni kénytelenítették, mások a' kárból egész mostanig sem lábolhattak ki. Hazánk minden lakosit, kiknek nagylelküségét 's bő adakozását a' külföld is magasztalja, buzgó kérelemmel szólitom fel, hogy illy végső inségre jutott hiveimen könyörölni, 's öket kegyes adakozásokkal nagylelkűen felségélni méltóztassanak. Melly kérelmemhöz képest, ha ki pénzsegedelmet kíván nyújtani, legyen szives adományát a' helybeli plebánus uraknál letenni, kiket is ezzel bizodalmasan megkérek, hogy ezen adományokat a' t. t. esperes urak által az illető püspök-megyeyi hivatalokhoz utasítsák, mellyeket ez iránt illő alázatossággal megkeresendek. Strba János dettvai plebánus. m. k.

Fiume sept. 20ikán: Martinschiczában, veszteglő idejét eltöltvén, most terhel egy Brigantin hordó-dongákat; utját Marseille-be veendő.

Körmöczön a' kir. pénzhivatalnál az ideiglenes aranyválasztói ellenőrség, mel-

lyel 500 fr. kezesseg-állítás mellett ugyan 500 fr. évi fizetés van egybekötve, megürülvén, az érte folyamodók kérelem-levelüket bányászati miveltségük bizonyítványaikkal 6 hét alatt nyujthatják be az említett pénzhivatalhoz. Ugyan Körmöczön a' kir. erdőhivatalnál egy irtókság ürülvén meg, az ezért folyamodók e' f. october utóljaig kopogtathatnak ugyan az említett erdőhivatalnál. Továbbá az 1831 sept. 17ikén  $51 \frac{588}{419}$  udv. és 12,011 thes. rendeletnél fogva kir. adományozásra kitüzött Borzás nevü 's Kraszna vmegyében fekvő kir. kam. jószág iránt, újabb rendelésnél fogva a' folyamodhatás ideje nyolcz héttel, azaz f. eszt. nov. 2likeig hosszítatik meg. (Kir. kam. tud.).

#### A N G L I A.

A' parliament megbizta szerint különféle pártu és szempontu tagokból szerkezett választottság, melly a' hadi és tengeri erő fenntartására szükséges pénzbe hozathatandó takarékoság végett vala kiküldve, oda nyilatkoztatá véleményét, hogy e' tárgyi költségekbe a' már eddig valósítottakon kívül semmi más tetemes kímélést nem tehetni. — Sept. 22ikén a' király Gloucester György kir. hg 's Eszterházy Pál követ kíséretében a' Windsorban tanyázó ezredeket vizsgálta meg. — Talleyrand Dino hgnével 24iken Londonbul Párisba utazott, miután 22iken Palmerton-nel a' portugáli ügy felől hosszasan értekezett; az Albion ugy hiszi, hogy nem is térend vissza többé követségi helyére, a' Court Journal pedig nem politikai hanem egészségi nézvényt mond utja okának, egyszerűs mind azt hirli, hogy az angol és franczia cabinet a' hollandi külügy-ministernek haza utazta előtt azt nyilatkoztaták, hogy mennelelőbb várják a' hollandi udvar feleletét a' belga kérdés iránt, melly ha nem lenne kedvező, a' legszigorúbb kényszerítő módokhoz nyulnak azonnal.

Loulé marq. sept. 15dikén kíséretestül Boulogneból Portsmouthba érkezett 's 20ikán Superb gőzhajón Napier asszonysággal Lissabonba utazott. A' Times egy párisi levél szerint a' Filippista és Carlista pártot ugy rebesgeti egyesíthetőnek, ha az orleansi hg mint koronaörökös a' Mademoisellel házassal össze 's V. Henrik mint praetendens szerzetessé v. barátta leend. — A' Morning Herald

szerint az aegyptusi 8 ezer főnyi flotta Tarsusból Alexandriába visszatért. Ellenben Mehemed Ali 4 lineahajóval, 4 fregáttal 's több apró hadi naszáddal Campbell ezredes 's angol ügyviselő kíséretében Kandiába vitorlázott. A' francia consul vonakodott utitársa lenni. Ali csak 6 hétig szándékozik Kandiában mulatni, 's visszatérte után nagy expeditiót készíteni Arábia ellen. Ibrahim mind-egyre Syriában áll még a' legnagyobb zsarlásokkal 's katonaujoncz-szedéssel foglalatoskodva el annyira, hogy e' miatt főképp az akrai kerületben nagy buzongás forr. — Konstantinápolyi leveleknél fogvást a' török asszonyok a' moszka segédsereg ott mulatta jelére állított chunkar-iskelessi-i emléket a' Bosporusba döntötték. E' levelek szerint olly szellem divatoz ott most, hogy csak egy intése kívántatik Alinak 's Mahmud a' szultán nincs trónján többé. A' török sereg virága (mintegy 15–20 ezer hadi ujoncz) a' főváros körül tanyáz 's minden nap fegyverben gyakoroltatik, de nem, mint eddig francia, hanem orosz taktika szerint. — A' Courier szerint Evans ezredes, Westminster parlamenti képviselője, Lissabonba ment 23ikán, hol az ő jeles katona talentumi tetemes hasznot tehetnek Pedro ügyének.

#### FRAN CZIA O R S Z Á G.

A' követkamara elosztatásáról szó sincs többé az idén. — Egy kir. rendelet az 1832ki júniusban elesett nemzeti örök árváit fejenként 250 fr. évpénzzel vigasztalja meg. Ez 18 eszt. korukig tart 's csak ekkor szünik meg, vagy ha nyilvános v. privát intézetekbe vétetnek föl, hol jövődjükre kívántató nevelést kapnak. — A' Temps szerint M. Luíza Bonaparte Laetitiának a' császár anyjának egészen átengedte a' reichstadti hg hagyományát, hová a' császártól fiara végrendelet szerint szállott számos darabok is tartoznak. Madame Laetitia egy oklevél-nél fogva Napoleon fegyvereit a' francia Museumnak, unokája vagyonát pedig a' francia kórházaknak adja által.

A' Carlista párt ismét kotlaszt vagy forral valamit; mert hírlapjaik igen fenbéljázók, a' chouanság a' déli megyékben újra mutatkozik, a' tartományokban ított láthatni lilomot ismét a' keresztteken 's a' legitimista kastélyokon, sőt touloni hírek szerint azot-

tani hatóság Toscánából ovó hirt is vett volna némi készülleteikről. Az isméretes Carl<sup>o</sup> Alberto gőzhajó (melly a' berry hgnét 's párthiveit szállította vala ki utóbbi zendítő kalandozási előtt) Marseillenél ismét megjelent legitimista híreket hozván, mellyek azonnal egész francia délszakra elterjedtek azon rebesgetéssel, hogy a' Miguel, Bourmont, Clouet, 's t. zászlóji alatt harczoló Vendéebeliek a' pyrenéi megyékben kihirdették, hogy akár győznek akár vesztenek, a' francia határookra ütnek 's fellázítják a' népet, míg más részről Lucchesi Palli grófué Provence valamely kedvező pontján kiszáll. Emulation és Perle fr. corvettek küldettek kémlő szemüggyel tartani e' készülteket. A' Perle parancsnoka megtudván, hogy Carlo Alberto gőzhajó a' Massa-carrarai kikötőben horgonyoz, hol egy, 18 ezer puskából álló fegyverraktárhely van, mellyeket, mint hírlik, titkon 's lassanként mind, a' déli francia partokra szándéka szállítani, azonnal Massa Carrara felé vitorlázott, hol Carlo Albertora talált, ez innen ugyan éjjel akart távozni, de Perle nyomban követé, 's mivel amaz lobogóját nem tüzte ki, Perle parancsnoka egy tiszt által kérdezteté: miért nem függeszti ki nemzeti zászlóját? Alberto kapitánya azon válasszal mentegetőzött, hogy Perle corvette kereskedőhajónak nézte. Közeltett ugyan Perle C. Albertohoz, hanem ez mint gőzhajó tetemesb tüzelésből fejtett gőzereje által mindig módot talált sebtén eleltávozni 's két három izben is közelített Provence partihoz 's hihetőleg puskával terhelt ladákat szállított ki. Mondják, Mesnard ur (Lucchesiné meghittje) van rajta, hogy megbizottival a' régóta készített expeditióról elhatározottan értekezzék. Épen most adatott tudtára telegraph által az egész tengerpartmelleknek, hogy C. Alberto Marseillenek irányoz. — A' budgiai, Algierba szánt francia expeditio sept. 22kén szálla Toulonnál sík tengerre Trezel gen. parancsnoksága alatt. — A' Doel-melletti gáton nem hollandi fegyveres kéz, hanem némelly gazok gonoszsága által mintegy 16 réfnyi rézs nyitattott, a' hollandi hatóság v. az orangista párt befolyásával e? nem tudhatni, de már a' belga sánczások által betömetett. — A' hollandi hajóerő seldei parancsnokához rendelet ment,

hogy a' flottai legénységet 's a' revolutio kezdete óta szolgáló schuttereket szabadságra haza bocsássa.

## S C H W E I Z.

(A' statutanács által kibocsátott körlevél folytatása 's vége).

„A' szövetséggyűlés, mellynek a' szövetségszerződés világosan kötelességül adá: minden szükséges rendszabásokat megtenni, hogy a' köztársaság bel és kül bátorsága biztosítottassék, — illy hallatlan esetek közepett egész erejét eszközül vevé. Az ő egyedüli, komoly törekvése volt: a' pártok ármanykodásin felül emelkedni 's a' bel és külföldet mindenkép meggyőzni arról, hogy ő az egész schweizi földön a' békességet 's rendet helyre állítani 's a' törvényes hatóságokat tökéletes erőben tartatni kívánja 's ezt akármi áron is, — még azzal sem gondolván, hogy rövidlátó vagy szenvedélyes emberek majd ezen tettét balra érteni 's e' miatt rágalmozni fogják. Ugyan azért aug. 1sőjén számosabb polgári katonaságot szólított fegyver alá 's mindenek előtt a' küssnachtsi kerületet, hová a' Schwiz cantonbeli seregek Abyberg ezredes alatt benyomultak, a' szövetséges hadsereg első osztálya által megrakatni rendelé. Így aug. 4ikén, hogy Basel cantonban is helyre állítottassék a' béke, mellyet véres történetek olly gyászosan zavartak meg, a' szövetséges seregek egy másik osztálya utnak indított 's ez, aug. 5ikén parancsot vón, hogy az egész baseli cantont, várost és vidéket szállja meg. Továbbá aug. 6ikán el lön végezve Schwyz cantonnak fegyveres erővel megrakatása; aug. 12ikén pedig világosan kimondatott, hogy a' szövetséggyűlés, a' „sarnai conferentia“ névvel fenálló külön szövetekezést, melly a' köztársasági rendes hatósággal nyilvános ellentétben van 's mellyben három egész 's két fél canton veszen részt, nem fogja tűrni 's hogy azok, kik e' tilalmas és törvényellenes állásban tovább is megmaradnának, visselni fogják a' felelet terhét. E' kifejezett szilárd akarattal, hogy a' szövetséggyűlés az igazat, békét és rendet az öszves statusszövetségben állandóan biztosítsa, minden különszakadt, ellenvéleményü tag lassanlassan meghódolt; így Schwyz Innerland a' szövetséggyűlésre már aug. 19ikén elküldé követét, ezt cselekvé Basel város august.

23ikán; Unterwalden, Nid. és Ob de Wald aug. 26ikán, Uri pedig aug. 30ikán; 's miután mindegyik az ugy nevezett sarnai conferentiától visszalépni késznek nyilatkozott, a' szokott szövetség-esküt letevén, azonnala' szövetséggyűlés tanácskozásiban köteles részt vőnek. Csupán Neuenburg canton akart eleinte elkülönözött 's a' szövetségi köteleztetésnek legkevésbé megfelelő állásban maradni; ugyan is e' canton törvényhozó teste a' szerződés szerinti szövetséggyűlésre aug. 28ikán nem csak a' követ-küldést tagadá meg, hanem egyszersmind a' neuenburgi tartomány kettős állását (egy részről mint statusszövetségi tag, más részről mint porosz király Ő Felségéhez tartozó önállásu herczegség) akará használni, hogy azon köteleztetések alul, mellyeket szerződés szerint az egész statusszövetség iránt korábban felvállalt 's mellyektől e' statusszövetség őt soha fel nem oldá, magát ne csak ideiglen elhúzza, hanem ezen, a' Neuenburg canton és schweizi szövetség között szerződés szerint fenálló, viszonyokat, mennyire csak tőle függhet, egy oldalú 's önkényes módon egészen is megszüntesse. A' szövetséggyűlés e' köteleztetésekkel nem gondolást hidegen nem nézheté, neki teljes erővel kelle az ellen kikelni, de egyszersmind mind azon nézetekkel, mellyek bár miként is igaz jogának világos tudalmában a' fő szövetségi hatóság részéről egyes szövetség tagok iránt helyet foglalhatnak. Azért a' Neuenburg canton sept. 3ikán mint schweizi szövetség-tag — (és pedig azon világos és szilárd akarattal, hogy viszonyai, mellyekkel az mint herczegség bír, épségben hagyatnak 's fejedelmének jogai nem csak legkevésbé sem sértetnek meg, hanem inkább, valamint 1831ben szerződés szerint becsültetni foguak) újra felszólított, hogy ugyanazon hónap 1likeig az ugy nevezett sarnai conferentiától magát világosan szakassza el, — 's a' szövetséggyűlésre mint a' kötelesség parancsolja, követeket küldjön; különben sept. 12ikén szövetséges katonasággal fog megrakatni. Neuenburg canton hajolt e' felszólításra 's követe beadván a' kívánt nyilatkozást, sept. 10ikén letévé a' rendes szövetség-esküt. Imigy a' schweizi 22 szövetséges társ, mint a' szerződés kívánja, a' szövetséggyűlésben ismét e-

gyútt van; 's valóban ez a legalkalmas mód, a' dolgoknak erőhatással visszaállított rendét tartóssá tenni. Midőn a' szövetséggyűlés szerződés szerinti befolyását 's hatalmát illy szerencsés sikerrel törekvék a' köztársaság határain belül kivíni 's megállapítani, szemelőtt tartá folyvást azon körülményeket, mellyek Schwyz és Basel cantonban az utóbbi gyászos esetekre indítóokul szolgáltanak 's azért azoknak illő elintézésire a' célirányos lépéseket megtevé. Így most a' Schwyz canton öszves községeitől kinevezett választottságok egy cantonbeli közös új szerkezeti rendszert dolgoznak ki, melly ezen cantonban a' békességet 's törvényes rendet visszaállítsa 's abban a' korlelkéhez szabott intévényeket alapítson; — míg Basel cantonban a' két párt egymástól magát elkülönzé 's mindegyik (főntartván a' későbbi viszonyegyesülést, melly az indulatforrongás miatt jelenleg még nagy veszély nélkül nem vala eszközölhető) egy elkülönzött község igazgatást létesít. Schwyzben úgy mint Baselben az ebéli munkálatok rendszeren folynak 's megnyugtató következményeket ígérnek. Ha ezek, mint a' főhely bizton várja, rövid idő alatt megvalósulnak, akkor a' szövetséggyűlés a' nehéz földadásnak megfelelt; akkor a' békesség egész Svájcban maradandólag van helyre állítva, nem különben minden cantonnak törvényes és szerződés szerinti viszonya is egymás közt 's a' szövetségtesthez képest; — akkor a' szövetséghatóságok ismét erőbe léptek, kiknek legszentebb tisztök: a' pártok felett állani 's a' Svájc-hon javát, bátorságát, függetlenségét 's önállóságát megőrizni, valamint birtoka sértetlenségire 's épségire is felügyelni. A' szövetséggyűlés szilárd akaratjának 's mély belátásának, de egyszersmind a' fegyver alá szólított polgári katonaság lelkes hódultának köszönheti Svájc, hogy e' bajos állapotból, mellybe olly váratlanul helyezve lőn, olly gyorsan 's minden nagyobb rendülés nélkül kimenekhetett, olly módon, melly szerint az anarchia fenyegető vésze már kitörésekor elfojtatott; olly módon végre, melly a' polgárok jó szellemében 's a' katonaságnak, melly nem sokára ismét haza eresztetik, szilárdságában helyezett bizodalmat mindenkép méltányítja. Midőn a' szövetség főhely ura-

ságtokhoz e' tudósítást küldi, egyszersmind bizonyosakká teszi különböztetett tiszteletéről. Zürich szövetségi főhely polgármestere és statustanácsa. (Következnek az alulíráások).

#### PORTUGÁLIA.

Echo gőzhajó, melly az oportoi híreket közlé, fontos tudósításokat hozott egyszersmind az admiralsághoz Lissabonból is sept. 12ikéről, de mellyek tartalmáról, minthogy a' hajó se utasokat se privat leveleket magával nem hozott, még mindekkorig igen kevés bizonyos; az egy Courier látszik londoni levelezője után 21ikéről egy második kiadásban némi elfogadhatóbbakat közleni. Ezek szerint dom Miguel, miután sept. 9ike reggelén ismét egy támadást próbált volna a' város ellen, de ujra sikeretlenül, alkudozásokba kívánt ereszkedni 's az ajánlási pontokat Bourmont által az angol követnek lord Russellnek és adm. Parkernek meg is küldötte, őket a' dologban egyszersmind közbenjárókul szólítván fel. Ezek azonban, e' részbeni felhatalmazó utasítással nem bírván, az ajánlást nem fogadják el, hanem az Echo hajó által a' kormányt felőle nyomban tudósíták. Minők legyenek már ezen alkudozási ajánlatok 's mennyire terjedők, azt azoknak hivatalos közlése előtt igen bajos lesz privat levelek 's pusztá hallomásokbul meghatározni, már is a' londoni børsén 's egyebütt felőlük a' legtarkább hiedelmek terjedeznek, névszerint: hogy dom Miguel Portugáliát elhagyni kínálkozik, ha a' neki mint portugáli infansnak járó minden vagyona 's jövedelme biztosítottatik, ha a' papság vagy többi hozzá ragaszkodók már elkobzott vagy arra szánt vagyona visszaadatik és tetteik miatt közfeledés és bocsánatot hirdettetik; 's ismét hogy dom Miguel donna Mariát ujra hitvesül megkéri (erre ugyan a' hgné 's atyja nehezen fognak állani, de Anglia 's Franciaország érdeke sem fogná megegedhetni). Annyi még is legbizonyosb, hogy ezen ajánlatok a' constitutionalisok részire szerfelett kedvezők, melly miatt a' londoni børsén a' portugáli papirosok böcse tetemesen is növekedett, 's belőlük mintegy kétségen kívül van, hogy dom Miguel a' harcznak további folytathatása 's a' főváros bevétele iránt, noha seregei 17,000re terjednek, már minden reménységit veszti. Számra ezen

ajánláspontra mindössze 15, 9 közüle, mint állítják, elfogadható, a' többi hat kereken visszavethető. Különben a' főváros részéről 7ike óta éjjel nappal folyvást több ezren dolgoznak a' sánczokon, elhárítanak minden akadályt, melly az ellenségnek eddig oltalmul szolgált vagy ezután szolgálhatna, így névszerint földig lerontották azon kertek falait, honnét az 5iki harc közben az ellenség magát megvonva legtöbb foganattal lődözött; így 's ez által a' sánczolat többet nyert, mintha a' védelmeül álló sereg öt ezer fővel szaporított volna, különben 100 álgyu van már rajta legalkalmasb pontokon az ellenségre szögezve, 15 mozsár 's több más öldöklő szer, mellyeken Miguel minden erejével sem leendő képes többé általtörni. Ő (Miguel) 10ikén seregeit e' sánczoktól messze voná vissza, de nem mint sokan mondák végkép elköltözve; a' papság nagy csapat parasztokat vezérel hadához dorongokkal 's vasvillákkal fegyverzeteket, kik magokat martyrokként szánták el halálra a' vallás védelmeül. 7ikén mint a' lissaboni Cronica mondja egy embertől a' piaczon egy nyomtatott proclamatiót, mellyet Miguel a' főváros lakosihoz intézett, vettek el, 's dom Pedronak bemutaták; ez nem hogy nem titkoltatá el, sőt kapván ez alkalmon a' lakosokba vetett őszinte bizodalma megmutathatni, szórol szóra mint volt, az ujságokba iktattatá. E' proclamatióban Miguel szokás szerint felszólítja a' lakosokat, hogy mellette fegyvert ragadjanak, a' mindekkorig elesábultak bocsánatnyerés miatt térjenek meg 's a' t. elejét imilly édes atyai szavakkal kezdvén: „Lissabon 's annak kerülete lakosi! Ime közeletekben vagyok kedvesim, legyözve utam akadályait, közepettük az én vitéz seregimnek 's körülvéve az engem mindenütt követett hűséges alattvalóim ezredeitől; mert lehetetlen volt tovább viselni atyai szívemnek a' várakozást, hogy benneteket megszabadíthassalak. Láthatok követkeéseit azon erőszakos és bitortló hatalomnak, melly egykoron előttetek a' rebellisek által annyira magasztaltaték; a' nélkül hogy legkisebb színét is viselné a' legitimitásnak minden undok 's gyalázatos vétkeket közitekbe hozott, gyilkolást, rablást gyujtogatást láttok; ez azon szerencse, mellyet nektek egykor olly fenynen ígértének a'

nyomorultak 's a' t. Miguelnek főhadiszállása ekkoron még Chabeça de Montechiqueben volt. A' lakosok e' proclamatióra, mint értelmes fiukhoz illett, nagyot kaczagtanak, 's donna Máriát éltették; noha még is később nem minden aggodalmon kívül várták Countess of Pembroke és IV. György hajókat, mint mellyek az Oportobul ujabban megrendelt 2000nyi segéd-sereget hozandják, melly miatt a' d. Joaon munkátlan hevert tengeri katonaság ki is szállított 's azóta a' pedrói seregek sorának legszélső balszárnyát ők alkotják, közel hajójukhoz, melly Alcantara előtt horgonyoz; a' többi hajó meghagyatott előbbi állásában, névszerint a' d. Pedro a' Belemi, Rainha do Portugal a' st. Juliaoi erősegek előtt, a' kisebbek a' partok mellett czikáznak figyelemmel tartván a' külső mozdulatokat. A' migueli seregek, mint beszéllek, igen nagy szükségét szenvednek hadiszerekben, e' miatt az 5iki ütközetben is alig veheték álgyuiknak valami hasznát, ezenkívül kivált gyakorlottabb katonáik napoként szökdösnek, csupán 6ik 's 7ikén tehát 2 nap alatt a' constitutionalisokhoz egyenként áltjöttek száma 40—50ig megy.

Ugyan sept. 7ikére a' lissaboni Cronica Pedro részéről egy hirdétvényt közöl, mellyben előre gondoskodólag, hogy a' városiak 's hadsereg elelem dolgában valami hijányt ne szenvedjenek: 1) a' marhák, sertvések 's más élelmül szolgáló állatok beszállítatásaért a' révi vám egészen; 2) a' bel- 's külföldi lisztre nézve pedig félben megszüntetik. — Portobul a' Morning-Herald közöl némi ujabbakat sept. 12ikéről eképen: Pacheco ezredes egy kirándulást tön a' Douro hosszában fölfelé, 's csak tegnapelőtt érkezett ismét ide a' városba (Portóba) vissza. Ovar kis várost a' beirai tengerszélien, mint-hogy a' királyné részire nyilatkozott, egy guerilla sereg megszállotta 's mindenéből kirablotta. Meghallván ezt épen akkor visszatérő seregink, szerencsésen megkeríték a' garázda royalistákat 's csekély harc után közülök mintegy 160—170et levervén a' többi fogollyá tevék, 40 közülök már tömlöczbe is telepítették; azouban vezérok a' híres guerilla-fő Cachapuz, noha már szinte fogva volt, gondatlan őrizet miatt ismét megszökött egy sajkán. 10ikén azon hir terjede-

zett,  
álgy  
sunk  
meg  
Nap  
szak  
hajó  
jaul  
kés  
's jó  
szire  
zsák  
mira  
hallj  
hajó  
czia  
köz  
mási  
élel  
szen  
a' vá  
re v  
czák  
gyüj  
mint  
den  
váro  
Thi  
nyo  
Ped  
lens  
lyói  
rögt  
föld  
illy  
gink  
az i  
ban  
zern  
ujra  
ni a  
mad  
hon,  
több  
ki 's  
ten!  
talá  
chol  
dek  
ni y  
capi

zett, hogy gen. Clouet 2000 emberrel 's 15 álgyuval a' migueli tábornok elhagyván városunk felé közelít, de mindeddig ez nem látszik megvalósulni. Ugyan e' nap köte ki előttünk Napier egyik brigge fogva hozván az éjszaki szélekről Hector migueli kereskedő hajót, melly Vianából indulván ki, utja czéljával Braziliát nyilatkoztatá, azonban, mint később kisért, 100,000 dollár készpénzzel 's jó teher borral Angliába sietett Miguel részire fegyvert vásárolni. Nem megvetendő zsákmány! kivált ha többször lenne az admiral szerencsés hasonlókat elfogni; de mint halljuk, már többet szalasztott el, egy gőzhajót névszerint e' napokban, melly egy francia generalt, számos tisztet 's mintegy 200 közlegényt szállita ki Miguel részire; 's egy másikat, melly nagy mennyiségű hadiszert 's élelmet hozott. 10–11ike közti éjjel egészen váratlanul riasztattunk fel álunkból, a' városnak minden harangját egyszerre félre verék, pergett a' dob, a' tisztek az utcákon szaladoztak, az altisztek katonáikat gyűjtögeték össze, 's miért? mivel híre futott, mint később hallók, hogy az ellenség minden e' vidékben fekvő erejét összehuzván a' város felé 6000 emberrel közeleg 's már San-Thirsoig, Portotul éjszak felé 3 leguasra, nyomult előre. Milly ellenkező állapot ez a' Pedro itt voltakorihoz képest! akkor az ellenség fél puskalövésnyiről szórta ránk golyóit, az álgyuk ítéletnapj veszélyként dörögtek 's mi nyugalmasan alvánk; most 3 mérföldnyi messzeségű baj 's 6000 ellenség miatt illy nagy lárma! Nem csuda, tanultabb seregink mind Lissabonban vannak. De azért az itteniek is megszokott serénységgel nyomban helyükön termettek 's az egész több ezerre menő polgárság mind fegyverben volt, ujra bizonyoságot adván, milly készek fogadni az ellenséget, ha városukat ismét megtámadná. Egyedül egy maradt el közülök ott-hon, egy gazdag 's előkelő kalmár, kit a' többiek később pehely-vaczkából vonczoltak ki 's tünyságaért fogházba vittek. Adná Isten! hogy Pedro Lissabonban is illy hűségre találjon, mint Porto polgárinál, kik éhség, cholera, náthahurut, álgyuzás 's más tömerdek szenvedéseik után is mindig inkább halni voltak készek a' constitutio mellett, mint capitulatio felől csak egy szócskát is halla-

ni. Fél pennyvel drágul meg mult napokban Lissabonban a' hús és kenyér, 's már zuglódni kezdenek a' kegyelmek, mielőtt macska-, kutya-, ló- és szamár-hust kóstoltának 's hozzá szoktanak volna, mint a' Portóiak; alig foglal el Miguel egyikét mezei lakházat Lissabon körül vagy a' Belem szomszéd falut, 's már szállítóhajók rendeltettek, hogy az angolok azokra vonulhassanak, mielőtt a' városban csak egy ellenséges golyó süvöltését, vagy egy tüzes bomba recsegését hallották volna: holott nálunk az angol Lady-k 12 hónapig is szakadatlanul 's csöndesen maradtak a' városban a' leghevesb ostrom-zaj közben is 's a' t. "A' Lissabonnál 5ikén történt ütközet híre Portoba csak 5 nap mulva érkezett meg. Lissaboni újabb hírek szerint a' Miguel alku-ajánlatai felől mondottak megvalósulni látszanak; Pedro előbb hallani sem akart alkudozásokrul, azt üzenvén Miguelnek vissza, hogy általjában semmi feltételt sem fogad el, egyéb hogy megigéri a' hg életét (Miguelét) a' mennyiben rajta álland, megkimélni; de később az általküldött alkupontokat megvizsgálván, a' Courier szerint, azokbul h a t o t utasított vissza mint el nem fogadhatót, ezek között névszerint azt, mellyben Miguel az országot elhagyni ígérkezik, ha infansi jogait és jövedelmeit tovább is megtarthatja, valamint azt, mellyben közös amnestia kéretik, továbbá mellyben az egyházi 's papi jövedelmek sértetlenül hagyatásuk kívántatik 's a' t. Milly buzgó keresztyének ezen migueli urak, mond a' Devonporti Telegraph, 's 7ikén még is a' belemi templombul minden ezüstöt 's drágaságot elraboltak, meglehet, hogy mint ők mondogatják, csak védelmük alá vették. — Valahára hivatalosan is közli már 12ikén a' lissaboni Cronica az 5iki ütközet történeteit, mindenben egyezőleg azokkal, miket felőle eddig elmondottunk, hogy t. i. Miguel visszaveretett, holtakban a' csatapiacson 400 emberét veszté 's a' t. azon különbséggel még is, hogy az ellenség résziről elesett francia tisztet a' lovasság generaljának mondja. Ugyan ez uttal közli adm. Parkernek az angol viceconsulhoz Meagher urhoz intézett irományát is, mellyben figyelmeztetni kéri az angol kereskedőket Savagemben 's annak vidékén levő boraik 's egyéb vagyoni-

ra, minthogy Gikán már azon vidékben az ellenség résziről több fegyveres csoport mutatkozott, melly miatt a' mult éjjel egy tengeri osztálysereget védelmül ki is szállított. — A' párisi lapok Portugáliában a' klastromok számát mindössze 402re, a' bennük lakó szerzetes barátokét 3611re, ezek eszt. jövedelmit csupán készpénzben 3 millio 750,000 fra, az apácza-klastromok számát 132re, az apáczákéét 2980ra, szolgálóikét 3000re, 's mind ezek jövedelmit készpénzben 2,047,857re teszik. Ehöz járul még a' 30,000re menő világi papság, kik közt 1 patriarcha, 15 püspök, 's 50 fő pap találkozik, 's ezen 66 embernek esztendei készpénz-jövedelme 17 és  $\frac{1}{2}$  millio franc. A' lisaboni Cronica szerint Pedro megparancsolta, hogy a' st. Vicente de Fora kir. klastrom készíttessék a' cortesi két kamara ülésपालotájává 's égettessenek el azon tömlöczök fogoly-lajstromi, mellyekben t. i. a' Miguel által üldözött politikai vétségűek szenvedtek. Pedro a' Sun szerint ismét 2 ezer katonát fogadtat Angliában, 2 ezret Franciaországban, 'sugyanannyit Belgiumban, kiknek Lisabonba szállítatásokra mint rebesgetik 8 gőzhajót szándéka bérleni. A' Globe szerint 400 ifju hajózott Angliából Gravesendnél d. Maria részire, Pedro ügyviselőji pedig újra 15 ezer puska, 5 ezer pisztoly 's 10 ezer kardnak Portugáliába mennélelőbb szállítatása iránt alkut kötöttek. Említésre méltó hogy d. Maria részire Angliában a' mult napokban egy 36 személyből álló hangászkar is fogadtatott, igen jó ruházat 's naponként egy guinee fizetés mellett, hogy a' királynénak koronáztatási alkalmakor zengedelmivel a' pompát nevelhesse. Hát nem elég, mond erre az Albion, hogy angol bayonettek vivják ki a' királyné győzödelmét, még azt angol trombitáknak is kell hirdetni? 'S valljon annyira szomorúak e a' Portugáliak e' diadalon, hogy miatta egy örömdalra se tudnának magoktul fakadni? És még egy guineet kapnak a' muzsikái csavargók

naponként! Szegény Portugáliak! milly keserűn eshetik nektek, hogy muzsikai talentummal nem birtok, főkép ha később ez országos korhelyek guineeit is ti lesztek naponként adótokbul fizetni kénytelenek!

#### OLASZORSZÁG.

A' mailandi ujság statistikai adatokat közöl a' kezdőoktatás és iskoláknak (Elementarunterricht) mult évi állapotjáról Lombardiában. Ezek szerint az ország kilencz tartományiban v. kerületiben, u. m. Bergamo, Brescia, Como, Cremona, Lodi, Crema, Mantua, Mailand, Pavia és Sondrioban 2233 községben 3,535 nyilvános kezdőiskola volt, közülök 2,336 fiúk 's 1,199 leányok számára, ismét 71 nagyobb azaz három-négy osztályból álló, többi (3464) pedig kisebb 's csak két osztállyal. Ha a' privat tanító intézeteket 's a' 208 vasárnapi iskolát is ezekhez tudjuk, a' kezdőiskolák száma e' tartományokban mindössze 4479re fog menni. A' nyilvános intézeteknél 2269 férjfi-'s 1215 asszonytanító foglalkozott; a' fitanulók száma összeleg 112,127, a' lánytanulóké pedig 54,640 volt. A' privat intézetekét 's vasárnapi iskolákét is ide tudva mindössze 188,879 6 — 12 esztendő s nevendék von itt a' mult 1832 évben oktatást. Az iskolába már járhatók 's az iskolába valóban járt gyermekek száma közötti arány legkedvezőbbleg mutatkozott Cremona tartományában, holis ezek ugy állottak egymáshoz mint 1000: 916hoz: azaz ezer gyermek közül 916 valóban járt iskolába.

#### ELEGYHIREK.

Huasco tengerparti város Chiliben, melyet főkép közelsége az érczbányákhoz fontosita, földrengés által egészen tönkre jutott. — Naupliában aug. 9ikén nyitott meg az egyetemi görög papzsinat 21 álgyulövés mellett. — A' bádeni rendek szótöbbséggel a' zsidóság teljes emancipatioja iránt megkérni határozzák a' kormányt, hogy ez mennélelőbb törvényjavaslatot terjesszen elő az izraeliták polgári jusegyenlősége ügyében.

#### A' gabona pesti piaczi ára octob. 8ikán 1833:

| oss. m. val. gar. | legjobb.          | közé.             | csékély.          | posz. m. val. gar. | legjobb.         | közép. | csékély.         |
|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|--------------------|------------------|--------|------------------|
| Tisztabuza        | 123 $\frac{1}{4}$ | 113 $\frac{1}{4}$ | 106 $\frac{3}{4}$ | Zab                | 41 $\frac{1}{4}$ | 40     | 37 $\frac{1}{4}$ |
| Kétszeres         | 93 $\frac{1}{4}$  | 86 $\frac{3}{4}$  | —                 | Köles              | —                | —      | —                |
| Rozs              | 60                | 57 $\frac{1}{4}$  | 53 $\frac{1}{4}$  | Köleskása          | —                | —      | —                |
| Árpa              | 53 $\frac{1}{4}$  | 50                | 46 $\frac{3}{4}$  | Kukoricza          | 40               | 38     | 36 $\frac{3}{4}$ |

#### Pénzkelet:

| Bécs oct. 5ikén középár pengő pénzben |                   |                                  |                  |
|---------------------------------------|-------------------|----------------------------------|------------------|
| Status 5 pC. kötel.                   | 93 $\frac{7}{8}$  | Bécs 2 $\frac{1}{4}$ pC. bankók. | 53 $\frac{1}{4}$ |
| — 4 pC.                               | 83 $\frac{1}{4}$  | Kam. 2 $\frac{1}{4}$ pC. kötel.  | —                |
| — 1820ki köles.                       | 199               | Bankrészvény                     | —                |
| — 1821ki —                            | 131 $\frac{1}{4}$ | Cs. arany pCt. agio              | —                |